

A DEUTSCHE BÜCHEREI BIBLIOGRÁFIAI VÁLLALKOZÁSAI.

Az irodalmi és tudományos nyomdai termékek nagy tömege régóta jellemzője a német szellemi életnek, ma pedig már évenként kb. 40.000 kötet könyv és 18.000 folyóirat jelenik meg német nyelven. Ennek a tömegnek egy helyen való gyűjtése, megőrzése és használhatóvá tétele régóta kényszerítő szükségességgént jelentkezik, s e szükséglet indította 1913-ban a «Börsenverein des deutschen Buchhandels»-t, arra, hogy a szász állammal és Lipcse várossal karöltve megállapítsa a «Deutsche Bücherei»-t, mint az egész németnyelvű irodalom központi gyűjtőhelyét. Szemben a összes többi német könyvtárakkal, melyek csak mindenkori céljaik és feladataik szerint megválogatott anyagot gyűjtenek, a «Deutsche Bücherei» hiánytalanul felöleli az egész 1913 óta megjelent németnyelvű irodalmat és így korfelfogás és egyéni nézetek által meg nem hamisított képét adja a német kulturának.

Azonban a német nyomdatermékek archivumszerű gyűjtésével még nincsenek kimerítve a «Deutsche Bücherei» feladatai. Kézenfekvő, hogy mint a nemzeti irodalom gyűjtőmedencéje, a nemzeti bibliográfia készítésének munkáját is végezze. Miután a Börsenverein 1916-ban közvetlenül saját kezelésébe vette a könyvkereskedelem bibliográfiai vállalkozásait, természetes volt, hogy ezt a munkát arra az intézetre bízta, amely állományainak teljességével egyben a nemzeti bibliográfia teljességét is a leginkább biztosította. Az új könyvtár tehát megindulása után átvette az új-megjelenések jegyzékének (*Verzeichnis der erschienenen Neuigkeiten des deutschen Buchhandels*) és a heti jegyzéknek (*Wöchentliches Verzeichnis*) a szerkesztését, melyek alapját alkotják a német irodalom bibliográfiai feldolgozásának. Ezek a jegyzékek a külföld szakköreiben is közzismertek és így bővebb leírásukat mellőzhetjük. Csak annyit emelünk

ki, hogy mióta a Deutsche Bücherei átvette ezeket a jegyzékeket, a megjelenés gyorsasága és ezzel együtt a jegyzékeknek minden szempontból való használhatósága jelentékenyen növekedett. Így pl. sikerült az utolsó években elérni, hogy a könyvek beérkezése után legfeljebb 45 órával megjelenjenek a napi jegyzékben és ettől számított legfeljebb 10 nap múlva a heti jegyzékben. A Tägliches és Wöchentliches Verzeichnis után az eredeti cédulakézirat tovább szolgál, ennek alapján állítják össze a «Hinrichs» és a «Kayser» utódait: a *Halbjahrs katalog der im deutschen Buchhandel erschienenen Bücher, Zeitschriften und Landkarten* és az öt évet összefoglaló *Deutsches Bücherverzeichnis*.

A bibliográfiák csak a könyvkereskedelemben megjelent irodalmat ölelik fel. Hiányoznak belőlük a hivatalos nyomtatványokon kívül elsősorban a magánnyomtatványok, «melyeknek megjelenésükor nincsen kereskedői áruk, s sem a szokásos könyvkereskedői úton, sem az előállítónál való megrendelés útján meg nem szerezhetők, hanem — ingyen vagy pénzért — csupán egy bizonyos szűkebb körnek a rendelkezésére állnak». Bibliográfiai feldolgozások szükségességének felismerése arra indította az 1921-i wernigerodei könyvtároskongresszust, hogy megbízza a «Deutsche Bücherei»-t a német magánnyomtatványok központi katalógusának felállításával és vezetésével. E katalógus számos német könyvtár bejelentéseinek segítségével készül, címfölvételeinek száma ma már közel 10.000-re rúg. E katalógus kinyomtatása egy újabb fontos lépés lenne a német nemzeti bibliográfia kiépítésének útján.

Mindezek a bibliográfiák válogatás nélkül közlik a könyvek és folyóiratok pusztai bibliográfiai leírását. Ezzel szemben az 1850-ben ZARNCKE által alapított Literarisches Zentralblatt für Deutschland, amelyet 1927 óta a Deutsche Bücherei szerkeszt és ad ki, — csak a fontosabb tudományos irodalmat (folyóiratcikkek is) tartalmazza, de ahol szükséges, magyarázó jegyzeteket is fűz a bibliográfiai leírásához. A folyóirat 36 főcsoportját kb. 45 szakreferens dolgozza fel, — bibliográfiai anyagát (évenként kb. 31.000 cím) egy szintén szisztematikusan tagolt regiszter, a *Jahresberichte des Literarischen Zentralblattes* teszi még jobban megközelíthetővé.

Az új megjelenések könyvkereskedői jegyzékének kiegészítését szolgálja az 1927 óta megjelenő *Monatliches Verzeichnis der reichs-deutschen amtlichen Druckschriften*. Minthogy a Deutsche Bücherei már alapításakor felvette feladatai közé valamennyi német állam hivatalos nyomtatványainak gyűjtését, — amiben első és egyetlen valamennyi német könyvtár között, — természetesen elsősorban hivatott ennek a bibliográfiának a feldolgozására, és evvel a német bibliográfia egyik régi érzékeny hiányának megszüntetésére. Megbízását erre a munkára a közigazgatási reform munkálataival kapcsolatban a birodalmi belügyminisztériumtól kapta, — a birodalom időközben ugyanis szintén belépett a Deutsche Bücherei fenntartói sorába. E bibliográfia elsősorban praktikus célokat szolgál — feladata, hogy a hivatalos nyomtatványok dsungeljében gyorsan és könnyen kezelhető vezetője legyen mindenkinek, aki valami részt vesz a német nép közéletében vagy csak valami kapcsolatba jut vele: a közigazgatás közegeinek, a parlamentnek és hivataloknak, a közjogi testületeknek, a gazdasági szervezeteknek, a politikusoknak, jogászoknak és kereskedőnek, de természetesen a könyvtáraknak és a tudománynak is. A 3 főcsoportra (birodalom, államok és városok) tagolt füzeteket név- és tárgymutatók teszik áttekinthetőkké, az év végén ezek a mutatók évi regiszterre foglaltatnak össze és a hatóságok jegyzékével egészítettnek ki.

A Deutsche Bücherei-nak egy további bibliográfiai vállalkozása az 1930-ban megindított, havonként megjelenő *Deutsches Rundfunkschriftum*, amely egy eddig teljes egészében még fel nem dolgozott irodalmi terület bibliográfiai megmunkálását tűzte ki feladatául. Az alatt a rövid 6 év alatt, ami az első német leadó felállítása óta eltelt, a rádió hallatlan tempóban fejlődött. Technikai kérdéseinek és általában összes sokoldalú vonatkozásainak kutatása és megvitatása egy terjedelmes, teljesen új irodalmi ág keletkezésére vezetett. A nagyszámú önálló publikáció, a több mint 80 rádiófolyóirat, havonta több mint 1200 cikkel, eleven fejlődésről tesznek tanuságot, de már ma is igen megnehezítik az egész terület áttekintését és nagyon szükségessé tesznek egy bibliográfiai útmutatót. Ezért a birodalmi rádiótársaság, mint a rádió továbbfejlődésében érdekelt leadótársaság-

gok központi szervezete, összefogott a Deutsche Bücherei-vel egy ilyen szakkibibliográfia megteremtése érdekében. A bibliográfia havi füzetei kb. 60 oldal terjedelemben, tárgyi szempontok szerint áttekinthetően csoportosítják az egész idevágó könyv- és folyóiratirodalmat, s amennyiben ez szükségesnek látszik, a címleíráshoz fűzött rövid magyarázó megjegyzésekben a dolgozatok tartalmáról is tájékoztatnak. A füzeteket szerzői- és tárgymutató egészíti ki, melyek az év végén évi indexé foglaltatnak össze. A bibliográfia 7 fő és 54 alcsoportja könnyű áttekintést nyújt a rádió összes problémáinak irodalmáról. Így pl. a politikusok a *Beziehungen in Presse öffentlichen und sozialem Leben* című fejezetben találják együtt az őket leginkább érdeklő irodalmat, — a művészek és népmívelők *Darbietungen*, a rádióamatőrök *Empfänger der Bastler*, a jogászok *Rechtsfragen* cím alatt. Az ipar nem csak a technika haladásáról tájékozódhatik, hanem a *Wirtschaftsfragen* című fejezetben foglalkozásának kereskedői oldalát illetőleg is értékes anyagot talál.

Ezek az önálló bibliográfiai vállalkozásokon kívül a Deutsche Bücherei egy sor további bibliográfiát támogat, illetve teszi e támogatásával megjelenésüket lehetővé. Meghaladná az itt megszabott kereteket, ha ezeket mind fel akarnók említeni, — csak a történettudomány terén kifejtett bibliográfiai munkásságról teszünk még említést. 1927 óta a Deutsche Bücherei dolgozza fel a Történettudományok Nemzetközi Bibliográfiájának német és danzigai részét. Az 1926 évi irodalmat tartalmazó első kötet megjelenésére már a közel jövőben lehet számítani, s ezt gyorsan fogják követni a további kötetek. Miután e bibliográfia számára amúgy is át kell nézni az egész német könyv- és folyóiratirodalmat, a dupla munka elkerülése érdekében a Deutsche Bücherei átvette a németnyelvű címanyag összegyűjtését a *Jahresberichte für deutsche Geschichte* számára is.

A Deutsche Bücherei bibliográfiai vállalkozásainak ez a rövid rajza nem csak azt bizonyítja, hogy teljes anyaga alapján ez az intézmény hivatott elsősorban arra, hogy a német bibliográfiák központjává legyen, de egyszersmind azt is szemlélteti, hogy milyen mértékben tölti be már ma is ezt a feladatát.

KRÜGER HANS PH. K.